

In het jaar 69 wordt de naam Vada door de romeinse geschiedschrijver Tacitus genoemd. De naam herinnert aan een doorwaadbare plaats, waarschijnlijk aan het eind van de Holleweg bij de Wageningse Berg waar in de middeleeuwen “Oud” Wageningen ontstond. In de 12^e eeuw worden de namen Wageningen en de Nude vermeldt. Het dorp ‘Nieuw’ Wageningen ontwikkelt zich op de huidige locatie. Nadat in 1240 de wallen en de grachten zijn gerealiseerd wordt Wageningen in 1273 door Otto II stadsrechten verleend.

Linksonder zien we de Nudepoort met net daarbuiten de landerijen en boomgaarden waar nu het Vadapark zal worden gebouwd.

In de 16e eeuw werd de Nudepoort aangelegd, genoemd naar het gebied tussen Wageningen en de Grebbeberg ‘Den Nuij’. De aanleg gebeurde in de periode dat ook het Kasteel van 1500 tot 1526 door Karel van Gelre werd gebouwd op de wallen en dubbele gracht die Wageningen al had vanaf 1240. Hiermee was Wageningen nog meer een vestingstad.

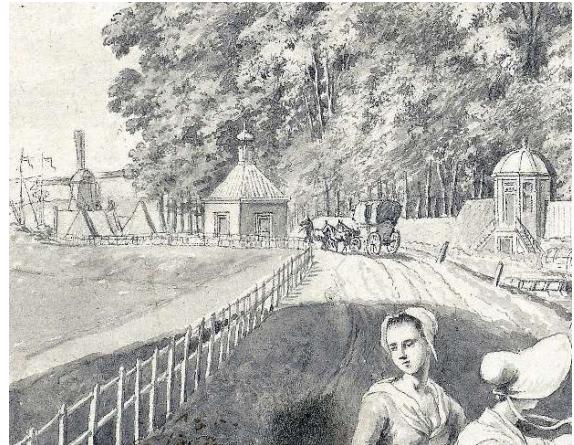
Zicht op de stad Wageningen met links het kasteel. Tekening uit 1730 © Het Gelders Archief PDM

Het kasteel werd beheerd door een drost en er lag een kasteelgracht van 17 meter breed omheen. Vanaf 1614 vervullen vier generaties uit het geslacht Torck de functie van drost. Nadat Franse troepen het kasteel van Wageningen in 1672 verwoestten, verliest het zijn militaire betekenis. Het kasteel wordt verkocht aan leden van dezelfde familie Torck. Lubbert Adolf Torck, ook burgemeester van Wageningen, verhuurt het kasteel en ontwikkelt tegelijkertijd meerdere grote panden in de binnenstad van Wageningen. Het voormalige stadskasteel wordt (volgens H.L. Driessen in 1750) vervangen door een villa, die in 1894 de naam Villa Vada krijgt. Hierin is nu het museum de Casteelse Poort gevestigd.

De naam Vada werd hiermee gevestigd in Wageningen. Later ontstonden ook Carnavalsvereniging de Vadaenotten, Watersportvereniging Vada, Reine Vada, bier van Stadsbrouwerij Wageningen en Korfbalvereniging Vada. En in 1902 bedacht de heer Nederbragt de naam Drukkerij Vada. Het bedrijf dat stond op de huidige te ontwikkelen locatie Vadapark.

Rond 1550 wordt er een nieuwe haven gegraven waardoor Wageningen weer aan het water van de Rijn komt te liggen. Er volgen echter nog verschillende dijkdoorbraken, zoals in 1599 en 1643 die de Gelderse Vallei onder water zette. In het begin van de 18^e eeuw waren er weer 2 doorbraken die hebben geleid tot het herstel van de dijk met geld van het Waterschap, Toen is ook de nieuwe Havenkom gegraven die in 1717 gereed kwam.

*De olie-pel-houtzaag-korenmolen aan de haven.
Gedeelte van tekening van Hendrik Hoogers uit
1786 met gezicht op de Grebbedijk en de haven.*

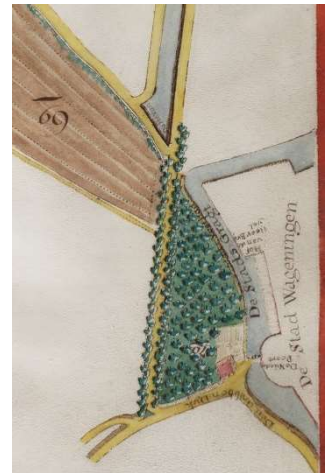

Omdat er in de Hoogstraat vanwege de viezigheid op straat niet kon worden geflaneerd wordt er in 1724 al voorgesteld om een promenade aan te leggen vanuit de Nudepoort naar het zuidwesten en ook naar het noorden via de Haerweg, die toen nog doorliep tot aan de Nieuweweg (huidige Costerweg) naar Duivendaal. Deze Promenade is er niet gekomen, maar wordt wellicht in het te realiseren Vadapark toch nog na 500 jaar werkelijkheid.

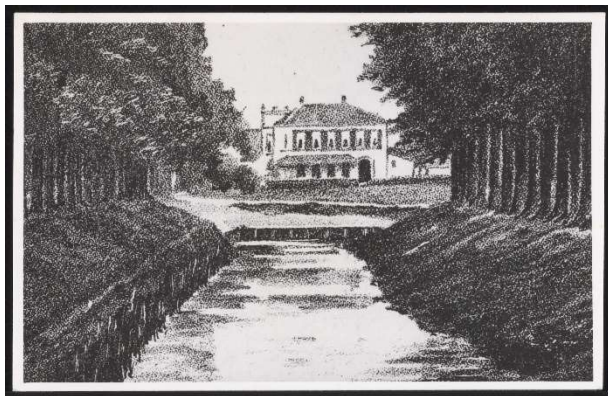
*De promenade naar het zuiden is later
wel gebouwd zo blijkt uit tekeningen
die rond 1820 zijn gemaakt en
toegeschreven aan W.de Beedt.
(collectie gemeentearchief
Wageningen). We zien hierop ook
Herberg den Engel.*

In 1747 kocht burgemeester Wicherts herberg De Engel. Op dit detail van de kaart van de Vierde Polder uit 1752-1753 (waarbij het noorden onder is) is herberg De Engel met de bijbehorende tuin en boomgaard weergegeven. Onderaan is nog net de Binnenhaven te zien. *Polderatlas door Frederick Beijerinck, collectie Gelders Archief.*

Het had een tuin met een koepel en een visvijver en verder een boomgaard ter grootte van één Mergen, wat ongeveer 8400 m2 was. Wanneer laatkomers aankwamen bij de gesloten Nudepoort konden zij overnachten in de Herberg. De toenmalige boomgaard lag vast voor een deel op het nu te realiseren Vadapark.

In het Binnenveld werd in de 16e eeuw veen ontgonnen en afgegraven. In 1726 werd het Nieuwe Kanaal gegraven om de turf vanuit Veenendaal af te voeren. Het liep van de Grift naar de Haagsteeg en vanaf daar naar het zuiden tot aan de Nudestraat. Het werd de Binnenhaven genoemd. In eerste instantie is de vaart bedoeld als bevaarbaar kanaal voor de afvoer van turf uit Veenendaal. Er komt dan een geregelde veerdienst tussen Wageningen en Veenendaal. Niet alleen vracht, maar ook passagiers worden zo tot in de twintigste eeuw vervoerd. Vanwege de toename van het belang van wegvervoer verliest de vaart langzaamaan zijn functie. In 1908 wordt daarom besloten het deel van de kom tot de Lawickse Allee, de huidige Costerweg te dempen. Daarvoor worden dan beschikbaar komend puin en afval gebruikt, wat ertoe leidt dat pas in 1924 de demping compleet is. In 1959 wordt een volgend stuk tot aan de Marijkeweg gedempt en in 1975 tot aan het Nieuwe Kanaal.

Tekening van de Binnenhaven, nu de Costerweg, getekend naar een foto van J.H. van der Laag, gezien richting het zuiden. Het pand in het midden is het hotel Hof van Gelderland

Drukkerij Vada.

Wageningen heeft een lange geschiedenis als het gaat om drukken. In 1854 vestigt de heer G.H. van Hattum in Wageningen een drukkerij onder de naam Stads-, Boek- en Courantdrukkerij in de Hoogstraat. Verschillende drukkerijen en uitgeverijen zijn hierna gevolgd. In 1902 bedacht de heer Nederbragt een nieuwe naam voor de Wageningsche boek- en muziekdrukkerij, n.l. Boek- en Courantendrukkerij Vada, ingekort tot Drukkerij Vada. Via de Marktstraat, Parkstraat en het Delpad komt de Vada-drukkerij uiteindelijk naar de Costerweg.

In 1937 werd er een voor toen uiterst modern bedrijfsgebouw aan de Mennonietenweg, de latere Industrieweg en L.J. Costerweg gebouwd en daarmee werd Drukkerij Vada opgestuwd tot de top van drukkerijen in Nederland en ver daarbuiten.

*Luchtfoto Vada Drukkerij.
Linksonder is de Hanenhof te zien.
Ten noorden hiervan zal ons Sawa-
buurtje worden gebouwd.*

10 mei 1940, het begin van de 2^e wereldoorlog. Op 11 mei werd het nieuwe gebouw door voltrekkers van het Nederlands geschut van achter de Grebbeberg geraakt en ging het in vlammen op. Niets werd gespaard, behalve de administratie en het meeste adressenmateriaal van abonnees op de tijdschriften, ook van de N.C.R.V-Omroepgids, dat veilig in de brandvrije kluis opgeborgen was geweest. Toch draaide in Juni 1940 de Vada weer op de oude locatie aan het Delpad en eind 1941 opnieuw aan de Costerweg. Vada probeerde haar mensen zoveel mogelijk aan het werk te houden zodat zij niet gedwongen werden in Duitsland te werken.

In september 1944 kwamen de luchtlandingen en was de Slag om Arnhem. Drukkerij Vada viel opnieuw ten offer aan de oorlogshandelingen. Resultaat was een totaal verwoest gebouw met zwaar beschadigde machines, die bovendien gedurende de evacuatieperiode maandenlang in weer en wind stonden. Echter via tijdelijk onderkomen in de Patma Sigarenfabriek aan de Grindweg en het reviseren van de oude drukpersen kon op 8 november 1946 het gebouw aan de Costerweg weer in gebruik worden genomen. En zo ging men de nieuwe tijd tegemoet, een tijd van groei en verdere uitbouw. Er kwamen meer rotatiepersen en ook het personeelsbestand groeide navenant tot zo'n 1100 personen. De Vada drukte onder andere de Vara-gids, NCRV-gids en de Spiegel. Na overname van de tijdschriftenuitgeverij ESKA in Utrecht. (Marion, Ariadne, Na Vijven, Doe Het Zelf) in 1969 groeide het bedrijf verder. In de tachtiger jaren ontstaat er overcapaciteit op de diepdrukmarkt zowel nationaal en internationaal en wordt er besloten de diepdruk activiteiten in Wageningen af te bouwen. 1 juli 1986 sluit de Vada haar deuren en in 2012 worden de gebouwen gesloopt.

De Hanenhof aan de Costerweg met op de voorgrond het Monument voor de gevallen 1940-1945

Aan de Nude lag dakpannenfabriek en pottenfabriek Phoenix. De fabriek liep oorspronkelijk tot aan tot aan de Hanenberg, daar waar nu de Hanenhof ligt. Erachter heeft de kersenboomgaard Heeckerencamp gelegen. De fabriek ging in 1938 failliet. In 1922 is er op de Hanenberg gebouwd en heeft het bedrijf Van der Venne & Van der Sluis, een groothandel in bouwmaterialen en tegels, er jarenlang gezeten. Na hun vertrek is het verbouwd tot het bedrijventerrein met de naam de Hanenhof. In de Hanenhof zijn zo'n 20 dienstverlenende, creatieve bedrijfjes en startups gevestigd. Op de voorgrond links zien we het Monument voor de gevallen 1940 – 1945. Op 3 mei 1946 is het als een eenvoudig houten kruis opgericht. In 1952 kreeg het monument haar huidige vorm. Het stond toen in een klein parkje. Enige jaren later is het terrein opgehoogd vanwege de herinrichting van de Nieuweweg, de huidige Costerweg. Van het parkje bleef het grasveld over. Jaarlijks is er op 4 mei een Stille Tocht die eindigt bij het Monument. Hier nemen jaarlijks duizenden mensen aan deel.

Deze geschiedenis van en rond het Vadapark maakt gebruik van diverse bronnen die terug te vinden zijn in het archief van de Historische vereniging Oud Wageningen. Onder andere een artikel van Kees Floor; Wageningen in de gemeenteatlas van Jacob Kuyper (Oud Wageningen 2-2022) en Anton C. Zeven; Drie afbeeldingen van de Nudepoort, Nudepromenade en 'den Engel' uit de 19^e eeuw (Oud Wageningen 2015). Drukken in Wageningen. K. Heijers (Oud Wageningen 2-1996). I.C. Rauws; De uitweg van de Phoenix (Oud Wageningen 1-2008) Dank ook aan de collectie gemeentearchief Wageningen. Verder heb ik interessante informatie gevonden op de website www.landschaplopen.com van Mathilde Maijer.

Jan van Eijk